

Iedzīvotāja jēdziena tiesiskie aspekti Latvijā

Juris Radzevičs

Rīgas Stradiņa universitāte, Juridiskā fakultāte, Latvija

Ievads. Lai valsti varētu uzskatīt par starptautisko tiesību subjektu, kā noteikts Montevideo 1933. gada konvencijas 1. pantā, tad valstij ir jāatbilst četriem kritērijiem: jābūt noteiktam iedzīvotāju kopumam, noteiktai teritorijai, valdībai, spējai stāties tiesiskajās attiecībās ar citām valstīm. Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 40. pantu Valsts prezidents, uzņemoties amata pienākumus, svinīgi sola darīt visu, kas ir viņa spēkos, lai sekmētu Latvijas valsts un tās iedzīvotāju labklājību. Arī likuma "Par pašvaldībām" 3. pantā ir noteikts, ka vietējā pašvaldība ir vietējā pārvalde, kas ar pilsoņu vēlētas pārstāvniecības – domes – un tās izveidoto institūciju un iestāžu starpniecību nodrošina likumos noteikto funkciju, kā arī šajā likumā paredzētajā kārtībā Ministru kabineta doto uzdevumu un pašvaldības brīvprātīgo iniciatīvu izpildi, ievērojot valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses. Saskaņā ar M. Kučinska valdības deklarāciju ir jāstiprina pilsoniskā sabiedrība, pilnveidojot iedzīvotāju pilsoniskās līdzdalības prasmes un iespējas iesaistīties sabiedrības kopīgo jautājumu risināšanā. Savukārt Iedzīvotāju reģistra likuma mērķis saskaņā ar 1. pantu ir noteikt, kā Latvijas teritorijā darbojas vienota iedzīvotāju uzskaites sistēma, t. i., Iedzīvotāju reģistrs, un ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei tiek sniegtas Reģistrā iekļaujamās ziņas un tiek lietota Reģistrā esošā informācija.

Iedzīvotāja jēdziens tiek izmantots daudzos starptautiskos tiesību aktos, Latvijas Satversmē, likumos un citos tiesību aktos, taču tas tiek lietots kopā ar citiem jēdzieniem (piemēram, "tauta", "persona", "cilvēks") un dažādos nolūkos. Iedzīvotāja jēdziens tiek izmantots dažādās tiesību nozarēs, regulējot atšķirīgas jomas, tomēr netiek atklāta šī jēdziena jēga un saturs.

Pētījums ir aktuāls, jo valsts sekretāru sanāksmē 05.01.2017. tika izsludinātais likumprojekts "Fizisku personu reģistra likums", kas ievieš Fizisku personu reģistru, un ar šā likuma spēkā stāšanos Iedzīvotāju reģistra likums zaudē spēku. Pētījuma novitāti nosaka tas, ka publiski nav pieejami padziļināti pētījumi par iedzīvotāja jēdziena tiesisko saturu un tānozīmi.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Šī pētījuma mērķis ir noteikt iedzīvotāja jēdziena definīciju, izvērtējot jēdziena piemērošanas problēmas, un sniegt savus priekšlikumus pētāmās problēmas risināšanā. Izmantojot deskriptīvo, dogmatisko, salīdzinošo, vēsturisko un analītisko metodi, paredzēts īstenot šādus uzdevumus: izvērtēt tiesību aktu jomas, kurās tiek lietots iedzīvotāja jēdziens, salīdzināt iedzīvotāja jēdzienu ar citiem jēdzieniem, kas raksturo cilvēku vai to kopumu, un noteikt iedzīvotāja jēdziena tiesiskos elementus.

Rezultāti. Pētījuma rezultātā būs izanalizēti tiesību akti un jomas, kurās tiek lietots iedzīvotāja jēdziens, salīdzināts iedzīvotāja jēdziens ar citiem jēdzieniem, kas raksturo cilvēku vai to kopumu, noteikti iedzīvotāja jēdzienu veidojošie tiesiskie elementi, tiks izvērtētas iedzīvotāju jēdziena piemērošanas problēmas un sniegti priekšlikumi pētāmās problēmas risināšanā.

Secinājumi. Iedzīvotāja jēdzienu veido cilvēka atrašanās noteiktā teritorijā, tiesiskais pamats un tiesiskā interese. Tā piemērošanai Latvijā nav vienveidības un konsekvences.